

Van het bestuur

Op 16 april j.l. was ik uitgenodigd om bij onze KNNV-Senioren een dialezing over de Heemtuin Hengelo te verzorgen. Andries Vermeulen begon de middag met een vraag waarom de KNNV helemaal niet genoemd werd in Tubantia bij artikelen over bijvoorbeeld Het Boddenbroek. Deze vraag was het begin van een boeiende discussie over natuurbeleid en natuurbehoud in Twente en met name in Hengelo.

De aanwezigen beschikken over veel historische kennis. Terugblikkend over deze periode werden een aantal conclusies getrokken:

- Met de komst van de schoolbioloog (Hans Breukink) brak een periode aan van overleg en samenwerking tussen de groene organisaties en de Gemeente. Resultaten waren nieuwe activiteiten zoals de Heemtuin.
- Binnen de Plantsoendienst ontstonden plannen voor een ander beheer.
- In de loop van de tijd zijn deze zaken, onder andere door bezuinigingen, tot een laag pitje teruggebracht.
- Op dit moment constateren we dat er nog maar weinig natuurkennis (o.a. Peter Bergakker) binnen het gemeentelijk apparaat is. De rest wordt **duur** ingehuurd. Van kennis binnen de groene verenigingen wordt nauwelijks gebruik gemaakt, laat staan structureel. Wat meer respect voor de aanwezige kennis zou op zijn plaats mogen zijn.
- Plannen worden achter tekentafels gemaakt zonder hierbij anderen te betrekken. Alleen rond de beken zijn er wat positieve signalen.
- Op de avond over het Weusthagpark, met heel veel betrokken burgers, werd pijnlijk duidelijk dat het bij de gemeente alleen om het geld gaat. Wethouder Weber wil eerst zijn (?) geïnvesteerde miljoenen terug. Ook blijken er blijkbaar binnen de politieke partijen geen

groene mensen meer te zitten. Stenen en elkaar vliegen afvangen zijn schijnbaar belangrijker.

(Het IVN heeft intussen terecht haar consequenties ten aanzien van de verplaatsing van de Heemtuin getrokken.)

Als KNNV moeten we, al dan niet samen met de andere groene verenigingen (is er trouwens wel belangstelling tot samenwerking?), hiermee aan de slag. Met feiten (kennis van wat er leeft) moeten we aan slag. De aanbevelingen rond het Stadspark zijn hierbij volgens de Senioren een goede aanzet. Eigenlijk hadden we hiermee ook naar de krant moeten gaan volgens de aanwezigen. Onze naam moet meer bekend worden. De website biedt hiervoor mogelijkheden. We hopen dat deze in mei 2008 in de lucht gaat.

Als bestuur ervaren we dit als een steun in de rug.

Wat betreft de aanbevelingen over het Stadspark hebben we een reactie gekregen, namelijk alles in de la stoppen totdat er weer een nieuw plan gemaakt is. Hiermee zijn we niet akkoord gegaan en hebben opnieuw geschreven. Er kunnen nu al stappen gezet worden, die ook passen bij de resultaten van de eerder genoemde inspraakavond.

En de diaserie zult u zich afvragen, die houden ze nog van mij tegoed.

Over enige tijd zijn er weer verkiezingen voor het bestuur van het Waterschap. Gezien de toekomst is het van groot belang dat we voor groene kandidaten kiezen.

Namens het bestuur,

Jan Zwienenberg,
Secretaris.

Fluitenkruid

Agenda

Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de Boerhaavelaan op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het speeltuingebouw 't Lansink' aan de Twijnstraat 6 te Hengelo. Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Inventarisatie Hengelose beken: in mei, juni, juli, augustus en september. Zie verderop.

Tijd : vertrek 09.00 uur (terug omstreeks 14.00 uur)

Coördinatie : Bert Oude Egbrink

Excursie Elfterheurne

Thema : stuwwallandschap

Datum : zondag 1 juni 2008

Tijd : vertrek 09.00 uur

Terug : omstreeks 13.00 uur

Coördinatie : Bert Oude Egbrink

De Elfterheurne is een onderdeel van de Oldenzaalse stuwwal dat ten zuiden van de weg van Oldenzaal en De Lutte ligt. We vertrekken vanaf restaurant de Tankenberg. We lopen onder meer langs de in het kader van het project "Terug naar de bron" herstelde weidebron Het Heuilandeke en het enkele jaren geleden herstelde landgoed De Wilmersberg. Het wordt een wandeling door een fraai heuvelachtig gebied met hopelijk zomers weer.

De Velderberg is één van de natuurontwikkelingsgebieden langs de Regge. Het ligt bij de kruising van de Regge met het Overijssels kanaal ter hoogte van Hankate. Het gebied bestaat uit hoge en lage graslanden aan weerszijden van de Regge. Natuurmonumenten heeft samen met Waterschap Regge en Dinkel de oude bochten van de gekanaliseerde Regge uitgegraven. Hierdoor heeft het riviertje zijn oude dynamiek teruggekregen. De natuur heeft zich in korte tijd verrassend vernieuwd. Volgens de website van Natuurmonumenten groeit er al stekelbrem, zandblauwtje en dwergviltkruid. Wij gaan eens kijken wat er verder nog te beleven valt.

Wandeling Buurserzand/Haaksbergerveen

Thema : Natura 2000 – The Wave

Datum : zaterdag 14 juni 2008

Zie verderop het artikel over The Wave. Info over de wandeling zal verschijnen op de website van KNNV Enschede.

Excursie Lankheet

Thema : Natuurontwikkeling

Datum : zondag 15 juni 2008

Tijd : 09.00 uur

Coördinatie : André Bolt (plv. voor Bernard Wanders)

In de bijdrage van Bernard over een belangwekkend waterproject in het Lankheet elders in dit nummer wordt uit de doeken gedaan wat hier tot stand is gebracht en wat men ermee wil bereiken.

Excursie Haaksbergerveen

Thema : planten en libellen

Datum : zondag 20 juli

Tijd : 09.00 uur

Coördinatie : Bernard Wanders

In 2005 zijn we voor het laatst met de afdeling op excursie geweest in het Haaksbergerveen. De excursie commissie vond het dus weer de hoogste tijd om dit Natura 2000 gebied met een bezoek te vereren. Wellicht staat de beenbreek in volle bloei en vliegen er nog vele libellen en juffers. Bernard Wanders

Excursie Velderberg

Thema : natuurontwikkeling langs de Regge

Datum : zondag 29 juni 2008

Excursie Hezingen (Paardenslenkte)

Thema : heide
Datum : zondag 10 augustus 2008
Tijd : 09.00 uur (ochtendexcursie)
Coördinatie : Gerrit van Zalk

De buurtschap Hezingen ligt in het grensgebied met Duitsland. Hier liggen nog restanten van heidevelden die vroeger heel Twente bedekten. Deze zijn ontstaan doordat bossen gekapt of verbrand werden. We zien dat nu nog veel gebeuren in derde wereld landen. De uitgemergelde grond die overbleef, was alleen nog geschikt voor heidevelden. De velden werden gebruikt voor het begrazen met schaapskuddes en ook voor het steken van schadden voor de schaapskooien en stallen. Als deze wat langer in de stallen gelegen had, werden ze gebruikt voor het bemesten van kleine akkers bij de boerderijen. De boerderijen lagen allemaal aan de rand van bron- en beekdalen. Hier waren dan ook de hooilandjes waar wat vee gehouden kon worden. We zien dit mooi bij de boerderijen van Bels en Frans aan de Mosbeek. Het stromende beekwater werd ook gebruikt voor nevenwerkzaamheden door middel van watermolens. Ook Scholten Nieling op Duits gebied is zo'n boerderij. De naam Scholten geeft aan dat het een belangrijke boerderij was die iets meer te vertellen had in de marke. De beroemde Herman Löns, een Duits natuurvorser, heeft hier veel rond gezworven. Naar hem is de hier gelegen Lönsberg vernoemd. Met deze achtergrond gaan we het gebied verkennen. We hopen de heide in volle bloei te zien. Op de heide heeft zich een eigen flora ontwikkeld. Aan te raden is om proviand en drinken mee te nemen omdat niet bekend is wanneer we weer terug zijn.

Excursie naar de rivier de Waal

Thema : rivierenflora
Datum : zondag 24 augustus 2008
Tijd : 09.00 uur
Duur : hele dag
Coördinatie : Wytze Boersma

Deze keer gaan we een eind uit de buurt, en wel naar Gendt om de rivierenflora te bekijken. Het is ook mogelijk dat we nog een andere locatie aan doen, maar dat zien we in de loop van de dag nog wel.

Deze excursie is speciaal bedoeld om de flora van het Fluviatiele district te bekijken. In de nazomer gaat het speciaal om de verschillende soorten ganzenvoeten, Chenopodium, maar ook om Slijkgroen, Bruin cypergras en Engelse alant. Allemaal soorten die we in Twente niet zo vaak tegenkomen.

Het riviereengebied is altijd erg dynamisch. Het kan zijn dat de Waal extra hoog staat, zodat we minder te zien krijgen. Dit maakt het wel extra spannend. Het is een waterrijk gebied zodat we ook de verschillende soorten vogels zullen zien die in het rivierenland thuis horen.

Om het vervoer goed te regelen is **opgave vooraf**, voor 20 augustus **noodzakelijk**. Geef dan ook even aan of je bereid bent om te rijden.

We gaan uit van goed weer, zodat het een mooie excursie kan worden.

Wytze, tel: 074 3762711

E-mail: wytze.boersma@hetnet.nl

Vooraankondigingen:

Zaterdag 6 september 2008 organiseert het **Gewest Oost** weer zijn gebruikelijke studiedag. Ditmaal is het thema "Geologie en landschap". We zullen te gast zijn bij Natura Docet te Denekamp. Omdat nog niet alle afspraken definitief zijn, moet u

voor nadere informatie te zijner tijd de KNNV website raadplegen of contact opnemen met ondergetekende.
Bernard Wanders

De Nederlandse Mycologische Vereniging (NMV) bestaat in 2008 honderd jaar. Al die jaren houdt onze vereniging, nu bestaande uit ruim 700 leden, zich intensief bezig met de bevordering van de kennis van paddenstoelen. In het kader van ons jubileumjaar willen wij de paddenstoelen onder de aandacht van een breder publiek te brengen. Op onze agenda voor 2008 staan de volgende activiteiten:

• **zaterdag 4 oktober 2008**

Op deze zaterdag zal de vereniging door het gehele land en in elke provincie excursies organiseren om zoveel mogelijk mensen kennis te laten nemen van de paddenstoelen in hun omgeving.

Als u suggesties heeft voor excursies in bepaalde terreinen, laat het ons dan weten!

• **zaterdag 18 en zondag 19 oktober 2008**

Groot publieksevenement op het landgoed Hoekelum bij Ede.

Op het hoogtepunt van het paddenstoelenseizoen kan het publiek twee dagen lang een kijkje nemen in de boeiende wereld van de paddenstoelen en erachter komen hoe belangrijk paddenstoelen zijn binnen de kringloop van de natuur.

Er worden diverse activiteiten voor kinderen en volwassenen georganiseerd.

Onder het motto "eens in de honderd jaar" vindt er iets plaats dat in meer dan vijftig jaar in Nederland niet heeft plaatsgevonden, namelijk een paddenstoelentoonstelling, waar honderden soorten paddenstoelen te zien zullen zijn en voldoende specialisten rondlopen om tekst en uitleg te geven.

Voor ons jubileum zullen posters gedrukt worden die landelijk verspreid worden om aandacht te vragen voor deze evenementen.

Contact:

Menno Boomsluiters,
T.v.Lohuizenstraat 34
8172 XL Vaassen
mennowb@wanadoo.nl

Terugblik

Verslag excursie Altena en Asbroek

Datum : zaterdag 16 februari 2008
Deelnemers : 9
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : vrij koud en zonnig

De eerste excursie van het seizoen voerde door het Altena en het Asbroek bij Beckum dat deel uitmaakt van het landgoed Twickel. Het is een kleinschalig agrarisch gebied langs de "genormaliseerde" Hagmolenbeek (Binnenbeek) met eikenbossen en natte heidevelden. Over het kerkepad van Stepelo naar Beckum en kronkelende smalle boerenweggetjes die de verschillende oude boerenerven (zoals het Altena en het Asbroek) met elkaar verbinden, hebben we het gebied verkend. Opvallend waren de vele oude monumentale eiken en beuken (Napoleonbeuk). Bij het erf Veldsnieder zagen we een jachtpaal waarmee Twickel het gebied waar zij vroeger het jachtrecht hadden, afpaalden. Enkele noemenswaardige soorten waren (bijna) bloeiende Gaspeldoorn, Dubbelloof op de wal langs de Buitenbeek, Moeraswolfsklauw op een afgeplagd stukje heide en Breekbaar kranwier (*Chara globularis*) in een drinkput voor het vee. Vogels lieten zich deze middag weinig zien. We kunnen terugzien op een geslaagd begin van het excursieseizoen.

Verslag excursie Engbertdijksvenen

Datum : zaterdag 29 maart 2008
Deelnemers : 9
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : zonnig maar vrij koud door schrale wind

De watervogels, thema van deze excursie, lieten het enigszins afweten. We noteerden Wintertaling, Dodaars, Wilde eend, Kuifeend, Waterhoen, Kokmeeuw, Grauwe gans en Rietgors. Merkwaardig was de vondst van tientallen dode kikkers (mogelijk heikikker) op de oever van één van de plassen

(Friesch Koelen) in het gebied. De oorzaak was niet bekend. Wel zagen we kikkerdril in het water. De kikkers hadden dus hun werk gelukkig al wel gedaan. Een leukere waarneming was die van de Klapekster op de heide. Dat het voorjaar er aan zat te komen ondanks het koude weer bleek uit een vroege Boerenzwaluw boven de put van Roelofs, rondvliegende hommelsoninginnen en een bosmierennest met zonnende werksters. Het was een frisse maar al met al toch geslaagde excursie.

Excursie Hazelbekke

Datum : 13 april 2008

Deelnemers : 16

Het weer : half bewolkt

Coördinatie : Wytze Boersma

Als we deze excursie een cijfer zouden geven, (dat doen we nooit) dan zou deze excursie vast wel een 8 of een 9 krijgen. Bijna alles zat mee, het weer was goed, een mooi gebied, zeer goede opkomst, goed gestemde deelnemers, bijzondere planten gezien, alleen hadden we graag wat meer weide-vogels gezien. Dan was het helemaal compleet.

We startten de excursie vanaf het parkeerplaatsje van de watermolen de Mast aan de weg Ootmarsum Vasse. Een aantal mensen waren er rechtstreeks naar toegegaan en hadden de omgeving al verkend. Na kennis genomen te hebben van de herstelwerkzaamheden "Terug naar de Bron" van o.a. het waterschap, provincie Overijssel, en natuurmonumenten liep de excursieleider vlot over het fietspad door. Hij werd snel teruggeroepen. In het weiland, onder de Zomereiken stond een behoorlijk aantal Schede geelsterren in bloei. Ook tussen het fietspad en de weg stonden een tiental in bloei. Totaal stonden er wel een kleine honderd.

Thuisgekomen het artikel van Eddie Weeda 1) nog eens goed nagelezen. De groeiplek komt helemaal overeen met het artikel, in de schaduw van de hoge bomen en in voedselrijke, vochtige grond. "Meester" J.B. Bernink heeft in 1899 de Schede geelster, *Gagea spathacea* voor het eerst in Nederland gevonden en heeft er melding van gemaakt. Wat nu ook opvallend was, waren de bootvormige, rood verkleurende uitgebloeide bloemen. Deze verkleuring komt, voor zover we nu weten alleen voor bij de Schede geelster. Zaadsetting vindt niet plaats. De vermeerdering is dan ook zuiver vegetatief. Door verspreiding van de broedknolletjes, door waterafvoer of door trappende dieren is een losse bodem essentieel.

Dat was nog niet alles wat we aan het begin van de excursie tegenkwamen. Naast Pluimzegge en Kleine watereppe vonden we Groot bronkruid, *Montia fontana* in de oever van de Hazelbekke. Het onderscheid tussen Groot en Klein bronkruid is

eigenlijk alleen goed te zien aan de vruchten. Deze waren (nog) niet voorhanden. Ik heb een stukje meegenomen naar huis, dat nu in de vensterbank staat in een potje met water. Hopenlijk gaat het bloeien en krijgt het zaad. Een ander verschil tussen Klein en Groot Bronkruid is de groeiplek. Groot bronkruid komt voor in natte oevers, terwijl Klein bronkruid, *M. minor* meer op droge plekken voorkomt, zoals karrensporen, akkers, weilanden.

Hierna door het bos en over de weg met een mooie schrale, droge berm met veel Gewone veldbies, Zandraket en Herderstasje. Na de boerderij Hanstede in een elzenbroekbosje, waar twee stroompjes van de Hazelbekke bij elkaar komen, stonden de Dotterbloemen volop in bloei. Bloeiende Paarbladig goudveil stond er ook volop en ook in de sloot langs de weg.

Even verder bij de bosrand vonden we een mooie koffieplek in de zon met uitzicht op een weiland en elzenbroekbosje van de Hazelbekke. Door Wouter werd een Kleine watersalamander gevangen dat

een

schuilplaats had in een vermolmd stuk hakhout. Na de koffie gingen we langs een jonge houtwal verder omhoog. Tussen de struiken zagen we verschillende grote rozetten van de Kale Jonker en de Speerdistel. Even verderop zagen we hoopjes aangevreten rode vruchten onder de Gelderse roos liggen. Volgens het diersporenboek van A. van Diepenbeek 2) is het werk van de (Grote) bosmuis. Deze eet wel de zaadkern maar niet het vruchtvlees.

Via één van de bronnen van de Hazelbekke gingen we over de Hezinge esch (73,5 m) naar de Braamberg. Via een holle weg en het bos ging het terug naar de parkeerplaats.

We kunnen terug kijken op een zeer geslaagde excursie. Jammer dat we niet meer weide-vogels, behalve op een enkele Kievit na hebben gezien.

- 1) E. J. Weeda, *Hypericum*, nr 6, 2006
- 2) 1) A. van Diepenbeek, *Veldgids Diersporen*, uitgeverij KNNV 1999.

Wytze Boersma

Seniorengroep

Beste KNNV-ers.

De seniorengroep draait nog steeds goed: om de 4 weken komen we een middag bij elkaar. En hoewel we het ook wel over andere dingen hebben, is het hoofd-schotelonderwerp: **de natuur**. En we proberen dat te beleven in een zo groot mogelijke variatie. Het valt ons hierbij op, dat er steeds minder KNNVers zijn, die ergens, nu ja, over de natuur natuurlijk, een praatje met of zonder dia's kunnen of willen houden. En wij vinden, dat als je veel van de natuur of een deel daarvan houdt, je daarover moet kunnen willen praten. Misschien vergissen we ons,

dat is het recht van de ouderdom, en zijn er wel mensen die wat kunnen en willen laten zien van/over de natuur.

In dat geval houden wij, *ouwe KNNV' -ers*, ons aanbevolen. Als er een KNNV'er is, die wat voor de ouwe garde over heeft en wat (interessants) wil laten zien of vertellen over die zaak, die ons altijd nog bezighoudt en boeit, **de natuur**, meld je dan. Je zult ondervinden, dat onze dank groot is (geld hebben we niet). Tot ziens en de hartelijke groeten van de senioren.

Wil en Andries

Rapunzel

Bij de excursie van 18 mei j.l. in de Boekelerhof maakte Laurens van Run deze foto's van de zwarte rapunzel (*Phyteuma spicatum*):

Mei, paddenstoelentijd

Ja, u leest het goed. Het gaat hierbij om de zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*). Kenmerken volgens de paddenstoelengids van Ewald Gerhardt: *hoed 10-40 cm breed, eerst tongvormig, later waaivormig, op horizontale substraten ook wel rozetachtig, vaak met verscheidene andere hoeden*

vergroeid; bovenzijde helder dooiergeel tot oranje, de aangroeizones op de rand lichtgeel; buisjes citroengeel, met fijne poriën. Vlees geelachtig tot oranje, eerst week en saprijk, bij oude exemplaren kaasachtig-brokkelig en verblekend. Sporen wit, breed elliptisch, glad, 5-7 x 3,5-5 micrometer.

Voorkomen: mei, juni; in hoofdzaak op levende stammen van loofbomen (vaak laanbomen), zelden op naaldbomen; parasiet, veroorzaakt bruinrot; algemeen.

Jong eetbaar; kan als een Wiener schnitzel gepaneerd en uitgebakken worden. Tevoren afkoken is aan te raden.

Op bijgaande foto's (volgende pagina) door mij rond 10 mei gevonden exemplaren op een knotwilg (in Schoorl, Noord-Holland). Het grote exemplaar was ruim een halve meter in doorsnede. Een prachtige blikvanger, al van grote afstand. Onderaan de voet van deze wilg zat een kleiner exemplaar. Vooral nu zijn ze prachtig geel met oranje patronen bovenop. Over enkele maanden zijn ze helemaal wit en brokkelen langzaam af; ze zitten vaak tot aan de winter aan de betreffende boom.

Bij houtrot komen vooral witrot en bruinrot voor. Hout bestaat voornamelijk uit lignine, cellulose en

hemicellulose. Bruinrot veroorzakende schimmels (waaronder de zwavelzwam) breken de cellulose en/of hemicellulose af waardoor het bruine lignine overblijft en het hout brokkelig wordt. Omdat het spinthout niet wordt afgebroken bij aantasting door een zwavelzwam kan de aangetaste boom nog jaren in leven blijven (en blijven staan). Ook de bekende berkezwam veroorzaakt bruinrot.

Witrotschimmels breken de lignine af waarbij de licht gekleurde cellulose en hemicellulose overblijft. Bekende witrot veroorzakende schimmels zijn elfenbankje, tonderzwammen, reuzenzwammen.

Gebruikt:

Ewald Gerhardt, De grote paddestoelengids coor onderweg, 1999.

Houtrot in bomen, Bomenstichting, IPC Groene ruimte, Kring praktiserende boomverzorgers, 1998.

Joop de Wit

Aan de voorkant van de stamen van opzij

De betreffende knotwilg langs een paadje

Het exemplaar aan de voet van de boom

E-mailadressen gevraagd!

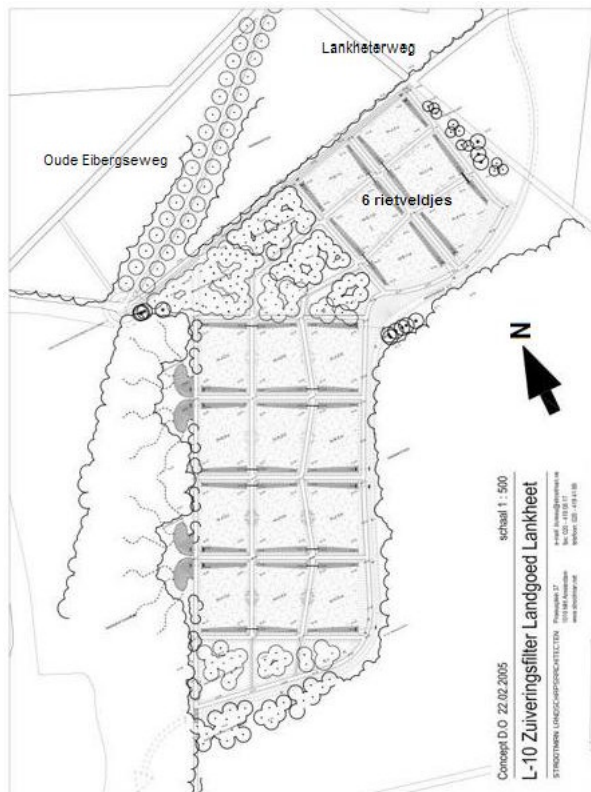
Alles gaat tegenwoordig wat sneller dan vroeger. Zo zijn soms ook de afspraken betreffende excursies, lezingen, inventarisaties, cursussen en allerlei andere KNNV-activiteiten wat meer dynamisch van karakter. Dat houdt in dat er op het laatst nog wel

eens data en tijden veranderen. Om daar doeltreffend op te kunnen inspelen en vlot te communiceren is gebruik van e-mail uitermate handig. Daarom een oproep aan allen:

Geef uw e-mailadres door! (aan het bestuur)

piekbelasting het water vanaf het landgoed geleidelijk naar de Buurserbeek loopt en ten slotte via de Schipbeek naar de IJssel.

De vloeivelden zorgen er ook voor dat het landgoed niet verdroogt en dat het grondwaterpeil hoger wordt. Dit is gunstig voor het bos op het landgoed. De eigenaar van het landgoed wilde ook de Van Heeksloot herstellen. Deze sloot bracht vroeger het

water van de Buurserbeek naar het landgoed. De Van Heeksloot is deels hersteld, deels is gewerkt met een ondergrondse betonnen leiding (diameter 700 mm), omdat er inmiddels huizen gebouwd zijn op de voormalige sloot. Ter hoogte van de voorde in de Lankheterweg stroomt het water naar de rietvelden

Rietvelden

Op het landgoed bevinden zich 18 rietveldjes, tezamen ca. 5 ha, die dienst doen als waterzuivering. Achter de bassins liggen 2 opvangbekkens waar het gezuiverde water wordt opgevangen en via middeleeuwse beeklopen verder wordt geleid.

Er liggen telkens 3 rietveldjes achter elkaar. Deze rietveldjes vormen als het ware een wastrommel. Op de wortels van het riet zitten bacteriën die zich voeden met afvalstoffen uit het water, daardoor wordt het water schoner. In totaal zijn er 3x6 "wastrommels" waar het beekwater met behulp van pompen in een vastgesteld programma doorheen wordt gevoerd. Om constant de kwaliteit van het

gezuiverde water te kunnen controleren worden er elke dag automatisch monsters genomen. In het optimale stadium hoopt men het water 70-80 procent (fosfaat, stikstof en zware metalen) te zuiveren.

Het riet wordt jaarlijks geoogst en afgezet als bron van duurzame energie. Deze proef, met riet als biomassa, moet economisch rendabel zijn en meer opbrengen dan de huidige energie-opbrengsten uit maïs, gras of granen.

Dit systeem wordt als watertuin optimaal ingepast in het historische landschap. Daarnaast is een 17e-eeuwse sluis gereconstrueerd, een sluis die vroeger de boten om de Oostendorper watermolen leidde

Leden van de Twentse Vogelwerkgroep willen in de gaten houden welke effecten de aanleg van de rietvelden heeft op de vogelstand in Het Lankheet. Men heeft hoge verwachtingen: trekvogels, met name de steltlopers die van hun broedgebied weer naar de overwinteringgebieden trekken. Dan heb je het over bijv. Witgatje, Oeverloper en Tureluur maar ook de Kleine zilverreiger en de Blauwe reiger.'

Broekbos

Het Lankheet kende enkele broekbossen waar in de winter het waterpeil boven het maaiveld staat en waar 's zomers het grondwater vaak niet dieper dan 60 cm wegzakt. Ze zijn daarom erg gevoelig voor verdroging. Water uit de Buurserbeek wordt nu via de rietvelden geleid en na te zijn gezuiverd, gebruikt om verdroogde broekbossen te herstellen. Het stroomt uiteindelijk terug naar de Buurserbeek. Het project speelt ook in op de klimaatverandering. Tijdens perioden met hoge afvoeren kan het beekwater op het landgoed worden geborgen.

Broekbossen gedijen op moerasachtige bodem. Men hoopt er weer zoveel water terug te brengen dat het inmiddels in Nederland zeldzame *Alnopadion* zich herstelt: een combinatie van onder meer Essen, Zwarte elzen, wilgen, Gewone vogelkers, Gelderse roos, Aalbes, Zwarte bes, Elzenzegge, IJle zegge en Groot heksenkruid. De bossen werden in het verleden veelal gebruikt voor hakhout en ze werden daarom periodiek afgezet.

Verder lezen?

Bovenstaande gegevens heb ik van het Internet geplukt. Als je in Google "Lankheet" intikt kom je bij diverse websites met informatie, afbeeldingen en filmpjes. Leuk om in een verloren uurtje eens te doen. Je kunt ook rechtstreeks naar de website van het waterpark surfen: www.waterparkhetlankheet.nl Bernard Wanders

april 2008

The Wave

nr.1

Nieuwsbrief van het KNNV-project over Natura 2000

Redactieadres: jansma@knnvuitgeverij.nl

INTRO THE WAVE

Nu de KNNV bezig is met een groot project dat binnen de vereniging veel inzet vraagt, maar vooral daarbuiten veel effect zal hebben, is het goed elkaar op de hoogte te houden van de vorderingen. Vooral in de opstartfase moeten veel zaken eerst worden bedacht alvorens ze gerealiseerd kunnen worden. Dat betekent dat er achter de schermen wel het nodige gebeurt maar dat het aan de buitenkant soms erg stil is.

Middels deze nieuwsbrief willen we jullie regelmatig bijpraten zodat je geen moment de indruk hoeft te krijgen dat er even niets gebeurt. In een later stadium kan deze nieuwsbrief ook het medium zijn waarin ervaringen worden gedeeld of reacties worden gevraagd op indrukken die sommigen bij hun activiteit gekregen hebben.

In deze aanlooperperiode is er ook ruimte voor vragen waarop het antwoord voor meerdere mensen van belang kan zijn.

We hopen dat dit communicatiemiddel zal werken als smeeroil.

Waarom the WAVE?

Nou, gooi maar eens een steen in het water.. of kijk naar de dynamiek van een stadion vol mensen die met elkaar een boodschap uitdragen- en op z'n Hollands uitgesproken kun je er van alles aan vast breien! En we werken toch aan een internationaal project ? !

Deze WAVE-nieuwsbrief wordt gezonden naar de contactpersonen van de 20 afdelingen die in 2008 bij de actie betrokken zijn. Voorts ontvangen voorzitters van overige afdelingen, het LB, en verschillende commissies The WAVE. Aan- of afmelden van de nieuwsbrief kan via jansma@knnvuitgeverij.nl. In Natura staat in Stuifmeel een algemeen bericht dat alle KNNV'ers op de hoogte stelt.

Namens het projectteam (Paul Kemmeren, Jan Marbus, Tjalling van der Meer, Rob Nijland en Peter Veen)

Nadja Jansma

INHOUD:

- 1 Een algemene introductie in Natura 2000 - Peter Veen
- 2 Het KNNV project 'Burgers voor Natura 2000 en Natura 2000 voor Burgers'
- 3 Overzicht 20 deelnemende afdelingen, gebieden en excursiedata in 2008
- 4 Terugblik op workshop voor excursieleiders 5 april in Epe

1. Een algemene introductie in Natura 2000

Algemeen

Het Natura 2000 netwerk is een onderdeel van het beleid van de Europese Unie (EU) om de Europese natuur te beschermen. Het gaat om een netwerk van gebieden over alle landen die lid zijn van de EU. En het gaat om gebieden die van Europees belang zijn om te behouden voor de toekomst. Het Natura 2000 netwerk is verankerd in de EU Vogelrichtlijn (1978) en de EU Habitatrichtlijn (1992). In deze richtlijnen zijn bijlagen opgenomen waarin habitats en soorten worden genoemd die op Europees niveau beschermd moeten worden. Elke EU lidstaat moet een lijst van gebieden opstellen die voldoen aan de eisen van de

richtlijnen. De Vogelrichtlijngebieden worden op nationaal niveau vastgesteld en de Habitatrichtlijngebieden worden uiteindelijk door de EU vastgesteld. Daarvoor worden per Biogeografische regio, zoals voor Nederland de Atlantische regio, bijeenkomsten georganiseerd waarop alle voorstellen worden besproken. Uiteindelijk neemt de EU het besluit voor opname van de gebieden in het Natura 2000 netwerk. In 2004 heeft de EU ingestemd met de aangewezen gebieden in Nederland.

Aanwijzing in Nederland

Het beleid voor het Natura 2000 netwerk is door de Nederlandse overheid vastgelegd in de Natuurbeschermingswet die daarvoor in 2005 is aangepast. Nederland heeft dus een eigen wetgeving die volledig in overeenstemming is met de Europese wetgeving.

Ons land heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan de aanwijzing van gebieden voor het Natura 2000 netwerk. Er zijn 162 gebieden geselecteerd voor het Natura 2000 netwerk. Daarbij gaat het om grote gebieden zoals delen van de Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer en Veluwe. Maar ook kleinere gebieden behoren tot het Natura 2000 netwerk zoals de polder Arkenheem bij Amersfoort en het Elperstroomgebied in Drenthe. Uitgangspunt van deze selectie vormde de Referentielijst voor habitats en soorten in de Atlantische Biogeografische

Regio. Voor elke habitat en soort werd een analyse gemaakt waar en over welke oppervlakte het habitat of soort voorkomt in ons land. Daarvoor werden verspreidingskaarten gemaakt van ieder habitatype en van elke soort. Binnen de EU wordt daarbij een selectieregel gebruikt die als volgt luidt:

- Indien een habitat of soort voor meer dan 60% van de oppervlakte van voorkomen in het Natura 2000 netwerk is opgenomen dan wordt het habitat of de soort *voldoende* beschermd in Europa;
- Indien een habitat of soort voor minder dan 20% van de oppervlakte van voorkomen in het Natura 2000 netwerk is opgenomen dan wordt het habitat of de soort *onvoldoende* beschermd;
- Indien de bescherming zich uitstrekt tussen 20% en 60% van de oppervlakte dan dienen alle lokaties te worden vergeleken en de beste gebieden te worden uitgekozen.

Gevolgen van de aanwijzing

Aanwijzing van een gebied binnen het Natura 2000 netwerk heeft directe gevolgen voor het beheer en het gebruik van een aangewezen natuurgebied. Deze voorschriften zijn beschreven in artikel 6 van de Habitatrichtlijn en overgenomen in de Natuurbeschermingswet.

De volgende gebruiksbepalingen zijn van belang:

- De habitats en soorten dienen in stand te worden gehouden door een goede bescherming en een juist beheer;
- Voor het uitvoeren van ingrijpende wijzigingen in het gebruik van het gebied of het beheer dient een vergunning te worden verleend door de overheid;
- De vergunning kan alleen worden verleend indien aangetoond wordt dat de werkzaamheden geen schade berokkenen aan de habitats en de soorten;
- Indien er zwaarwegende maatschappelijke belangen in het spel zijn dan kan van deze regel worden afgeweken;
- In dat geval moeten mitigatie- en compensatiemaatregelen worden uitgevoerd;
- Nederland is verplicht de habitats en de soorten te monitoren om de gunstige instandhoudingsdoelstelling te onderhouden;
- Iedere zes jaren moet Nederland rapporteren aan de EU over de monitoringsresultaten en het bereiken van de doelstelling;
- Nederland heeft speciaal ook opgenomen dat herstel van habitats en soorten soms nodig is in Natura 2000 gebieden.

Er zullen de komende jaren beheersplannen worden opgesteld voor de aangewezen Natura 2000 gebieden. Trekkers van de beheersplannen zijn de ministeries of de provincies. In de beheersplannen zal de begrenzing van de Natura 2000 gebieden in detail worden bepaald (recent besluit minister van LNV). Verder zal worden beschreven wanneer een grondgebruiker een vergunning nodig heeft.

Besluit

Het is te vroeg om thans al te bepalen in hoeverre grondgebruikers zoals agrariërs problemen zullen ondervinden met het Natura 2000 netwerk. In principe kan bestaand gebruik worden voortgezet.

Peter Veen

2. Het KNNV project 'Burgers voor Natura 2000 en Natura 2000 voor Burgers'

Het publiek weet nog niet veel van Natura 2000 en de aanwezigheid van maar liefst 162 topnatuurgebieden in Nederland. Het project heeft tot doel het vergroten van kennis van de natuur en met name de betekenis

van de aanwijzing van Natura 2000 gebieden in ons land bij het publiek. Om dit te bereiken worden in verschillende gebieden excursies georganiseerd, één in het voorjaar en één in het najaar. Daarnaast wordt er per gebied een brochure gemaakt met informatie over dat Natura 2000 gebied en er wordt een algemene brochure gemaakt over wat Natura 2000 is. Ook komt er een landelijke website waar informatie te vinden is over Natura 2000, de gebieden en de excursies. De website zal rond eind mei live gaan, de brochures zullen op zijn laatst eind juni gereed zijn.

In 2008 omvat het project 20 gebieden. De bedoeling is dat het project een vervolg krijgt in de komende jaren, waarbij meer gebieden – zo'n 80 – betrokken zullen worden.

De plaatselijke afdelingen van de KNNV spelen een belangrijke rol in het project. Zij hebben de kennis en het enthousiasme in huis om excursies te organiseren, de contacten met de plaatselijke pers te leggen en het publiek te enthousiasmeren voor de prachtige natuurgebieden in hun buurt. Zij kennen de Natura 2000 gebieden goed vanuit de traditie van excursies en natuuronderzoek.

Alleen met inzet van de afdelingen kan dit eerste grote project van de KNNV slagen en kunnen wij als KNNV werken aan naamsbekendheid en de professionele kennis van onze vereniging zichtbaar maken!

Voor meer informatie: Nadja Jansma, jansma@knnvuitgeverij.nl

3. Overzicht 20 deelnemende afdelingen, gebieden en excursiedata in 2008

(De op dit moment bekende excursiedata zijn in dit overzicht opgenomen.)

Naam gebied (met gebiedsnummer)	KNNV-afdeling	Excursiedata
Leekstermeergebied (19)	Groningen	7 juni 10:00 uur 25 oktober 10:00 uur
Weerribben (34)	Noordwesthoek	
Wieden (35)	Noordwesthoek	17 mei
Uiterwaarden IJssel (38)	Zwolle	
Buurserzand eo (53)	Enschede	10 mei a.s. een foto-excursie. Deze excursie en de vervolgacties zal in het najaar leiden tot een foto-expositie (met daaraan gekoppeld een wedstrijd) in het nieuwe museum de twentse Welle in Enschede. 13 mei Persconferentie 14 juni publieksexcursie 20 sept. publieksexcursie
Arkemheen (56)	Amersfoort	
ZuidOost-Veluwe (57ged)	Arnhem	7 juni 14:00 – 17:00
Zijpenberg en omstreken	Wageningen	27 september 14:00 – 17:00
ZuidWest-Veluwe (57ged)		
NoordVeluwe (57ged)	Epe-Heerde	
Korenburgerveen (61)	Oost-Achterhoek	8 juni van 14.00-16.30 uur
IJsselmeer (72)	Hoorn-West Friesland	
Veluwerandmeren (76)	Noordwest Veluwe	7 juni 25 oktober
Schoorlse Duinen (86)	Alkmaar	
Kennemerland Zuid (88)	Haarlem	
Meijendel eo (97)	Den Haag	Persexcursie 17 juni 28 juni

Voornes Duin (100)	Voorne	13 september Persexcursie 8 mei 17 en 18 mei 13 en 14 september.
Drents Friesche Wold Aekinger Zand	Assen	
Markiezaat (127)	Roosendaal	
Kampina eo (133)	Tilburg	1 juni 21 september
Lieftinghsbroek (21)	Veendam	

4. Terugblik op workshop voor excursieleiders 5 april in Epe

Op 5 april was er in Epe een workshop voor excursieleiders. De locatie, uitgezocht door leden van de KNNV afdeling Epe-Heerde was prachtig: we zaten in het Veluws Streekmuseum Hagedoorns Plaatse. Er waren negen van de negentien aan dit project deelnemende afdelingen aanwezig. Peter Veen gaf een introductie over Natura 2000 en een toelichting op de mogelijke opzet van de excursies. Kees de Heer vertelde vervolgens over Leesbaar Landschap, een methode om het landschap met vier verschillende brillen te bekijken. Na de lunch gingen we het veld in voor een proefexcursie, met als doel in de praktijk te bekijken hoe het best een aansprekende excursie gehouden kan worden die als thema Natura 2000 heeft. Er was een zeer afwisselende route uitgezet met daarin opgenomen een aantal zichtpunten: punten waar stilgestaan kan worden bij een leefgebied, soorten die aanwezig zijn, het ontstaan van het landschap e.d.

Naar aanleiding van deze proefexcursie heeft Peter Veen een excursiehandleiding samengesteld die alle contactpersonen van de deelnemende afdelingen inmiddels hebben ontvangen. Peter Veen neemt contact op met de afdelingen die niet aanwezig konden zijn bij de workshop op 5 april om, indien gewenst, persoonlijk een briefing of toelichting te geven.

Vakantie verhalen?

Hierboven links de *Limodorum abortivum* en rechts *Ophrys apifera*, o.a. voorkomend in Griekenland (en daar door ondergetekende ook gevonden).

Als u straks naar het buitenland vertrekt voor een welverdiende vakantie, trakteert u ons allen dan eens, na afloop, op aldaar gemaakte foto's (en verhalen) van fraaie planten, bomen, vogels, vlinders of wat u maar voor fraais hebt gezien.

We zullen het graag plaatsen. De redactie (Joop de Wit).

Alvast een goede vakantie gewenst.